

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 5

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 656 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-mayda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Uy-joy qurilishi madaniyati, uning o'ziga xos xususiyatlari va tamoyillari.....	10
Davletov Islambek Xalikovich, Zikrullayev Valixon G'aybullayev o'g'li	
Hududlar investitsiya muhitini oshirish muammolari.....	16
Akbarov Bekmurod Miryakubovich	
Qoraqalpog'iston Respublikasi ellikqal'a tumanida turizm klasterini joriy qilish mexanizmi.....	22
Norchayev Asatullo Norbo'tayevich	
Small Business and Private Entrepreneurship is the Priority Direction of Our Country's Economy.....	28
Tulagan Tukhtaraliev, G'aniev Muhammadjon Xalilovich	
Resurs soliqlarini soliqqa tortish mexanizmlarini takomillashtirish.....	31
Tursunova Zulayxo Abdujobir qizi	
O'zbekistonda muqobil energiya manbalaridan foydalanish elektrotexnika sanoati rivojlanishining istiqboli sifatida.....	34
Uraimjonov Azizbek Raxmonjon o'g'li	
Oliy ta'limning raqobatbardoshligini ta'minlashda ta'lim sifatining mohiyati va asosiy tamoyillari (O'zbekiston misolida).....	40
Egamov Sevinchbek Maxsud o'g'li	
Financial Mechanisms of Supporting Textile Products Export.....	46
Gaybullayeva Gulbaxor Maxmudovna, Yakubova Ugiloy Mamasoliyeva	
O'zbekiston Respublikasida hududlarni mutanosib barqaror rivojlantirish masalalari va yechimlari.....	49
Hojiyev Tal'at Toshpo'latovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida ayollar biznesini shakllantirish yo'llari.....	54
Ibodullayeva Malohat Sirojiddin qizi	
Davlatning iqtisodiy xavfsizligini ta'minlashda qishloq xo'jaligini rivojlantirishning xorijiy tajribasi.....	57
Bekmirzayev Mirzoxid Adashaliyevich	
Turizm sohasi rivojlanishining istiqbollari.....	61
Ergashev Rahmatulla Xidirovich, Jabborova Zuhra Abdig'ani qizi	
Jahonda kabel bozorini rivojlantirish xususiyatlari va tendensiyalari.....	68
Uralov Olimjon Mahammadjonovich	
Namangan viloyatida yoshlarning iqtisodiy faolligi ko'rsatkichlari dinamikasini tahlil qilish.....	72
Mirzatov Baxtiyor Toxirovich	
Turizm sohasiga malakali kadrlar tayyorlashdagi muammolar va ularning yechimlari borasida tavsiyalar.....	77
A. I. Raxmatov	
Трансформация внешнеторговых связей Республики Узбекистана.....	83
Ахмедова (Жабборова) Нилуфар Икболжон кизи	
Korxonalarda investitsiyalarni moliyalashtirish manbalari va usullarining tahlili.....	88
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Turizmning mohiyati xususida nazariy yondoshuvlar va ularning tahlili.....	94
R. I. Pardayev	
Katta hajmga ega bo'lgan maxsus qurtxonalarda boqilayotgan ipak qurtlariga harorat va namlikni ta'siri.....	101
Raxmanova Xurinisho Egamovna	
Mahalliy byudjet daromadlarini shakllantirishda mahalliy soliqlar va soliqdan tashqari tushumlarning ahamiyati.....	104
Rajjaboyeva Dildora Zakirovna	
Banklarda stress-test asosida ESG-risklarni baholash.....	110
Nilufar Sharipova	
Yashil iqtisodiyotni rivojlantirishda banklarda ekologik va ijtimoiy risklarni baholash va boshqarish tizimini joriy etishning ahamiyati.....	114
Karimov Shamsiddin Akram o'g'li	

Qimmatli qog'ozlarni qiymatini baholash usullari va modellari.....	122
Botirxo'ja Aziza Faxmuddin qizi	
Sanoat ishlab chiqarishda diversifikatsiyaning nazariy asoslari.....	127
Davronbek Sharibjonovich Raximov	
Mamlakatimizda innovatsiyalarni moliyalashtirishning amaldagi holati tahlili.....	133
Aminov Farrux Farxadovich	
Raqamli iqtisodiyotda moliyaviy hisobot tahlilini takomillashtirishning o'ziga xos xususiyatlari.....	138
G. J. Jumaye va	
Qurilish sohasida logistika tizimlariga zamonaviy texnologiyalar bilan ta'minlanganlarning amaliy jihatlari....	141
Mirsodiqov Abdulla Tursunaliyevich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida inson kapitalini boshqarishdagi muammolar	146
Nematova Shaxlo Egamberdiyevna	
Aholi daromdlari va omonatlarini shakllantirishning nazariy asoslari.....	149
Xakimov Zohid Norbo'tayevich	
Tasvirlarga raqamli ishlov berish jarayonini intellektuallashtirish algoritmini yaratish.....	158
Zoirov O'lmas Erkin o'g'li	
Mintaqa iqtisodiyotida investitsiya faoliyatini moliyalashtirish samaradorligini baholash	164
Chilmatova Dilnoza Abdurahimovna	
Возможности внедрения и развития исламских банковских продуктов в рынок Узбекистана.....	168
Иноятowa Камола Фуркатовна	
Davlat xizmatchisi faoliyatida ijtimoiy javobgarlikning o'rni	172
X. X. Ikramov	
Korporativ boshqaruv tizimida buxgalteriya hisobini tashkil qilishning o'ziga xos xususiyatlari	176
Abdug'aniyev Muhammadamin Abdug'affor o'g'li	
Hududiy kambag'allik chegaralarini aniqlashning ahamiyati (Qashqadaryo viloyati misolida).....	182
Hamdamov Shahzod Ilhom o'g'li, Alisher Yunusaliyevich Safarov	
Kichik biznesga mahalliy investitsiyalarni jalb qilish va ulardan samarali foydalanishda franshizaning roli	189
Rabimqulov Sherzod Murtozayevich	
Tijorat banklarida marketing strategiyalaridan foydalanishning ilmiy-nazariy asoslari.....	193
Maxamadjanov Akbar Maxamadaliyevich	
Davlat sherikchilik asosida maktab va maktabgacha ta'lim moliyashtirishligini o'ziga xos xususiyatligi.....	198
Boltaboev Murodbek Aybekovich	
Moliyaviy savodxonlikni rivojlantirish davr talabi	203
X. I. Boyev	
Banklarda chakana kreditlash turlari va ularni raqamli transformatsiya qilishning zarurligi.....	207
Axmedova Dilrabo Kurbondurdi qizi	
Rasmiy ish bilan bandlik – aholining munosib turmush darajasini ta'minlash demak.....	216
Farhod Bagibekovich Xalimbetov	
Jismoniy shaxslardan olinadigan daromad solig'i uchun qo'llaniladigan soliq imtiyozlarining amaldagi holati va tahlili.....	220
Valiyeva Sayyora Xushbaqovna	
Автомобильная промышленности развитых стран: становление, развитие, пути совершенствования.....	227
Назарова Раъно Рустамовна, Абдухамидова Мафтуна Турсуналт кизи	
Влияние цифровизации на внешнеэкономическую деятельность	232
Шерматовова Ирода Ойбековна, Тиллаев Хуршиджон Сулаймон ўғли	
ИИ в банковском бизнесе: ключ к конкурентной привлекательности	238
Фаттахова Муниса Абдухамитовна	
Tijorat banklari kapitalining iqtisodiy mazmuni va uning tarkibi	243
Ergashev Axmadjon Maxmudjon o'g'li	

Особенности банковского кредитования и факторы препятствующие финансово-кредитной поддержке субъектов сферы туристических услуг	248
Розоков Мухаммадазиз Мансурович	
Factoring Operations in Banks.....	253
Boykabilova Iroda, Davronova Dilnoza Damirovna	
Moliyaviy sektordagi aksiyadorlik jamiyatlarining korporativ strategiyasini shakllantirishda risklarni bartaraf etish.....	257
Jaxongirov Rustam Jaxongirovich, Xo'jamurodov Asqarjon Jalolovich	
O'zbekistonning jozibador investitsiya muhitini yaratishda huquqiy asoslarni yanada takomillashtirishning ilmiy va amaliy zaruriyati	264
Oybek Elmuratov	
Qurilish materiallarini ishlab chiqarish korxonalarning boshqarish tizimini takomillashtirish.....	268
Uzakova Umida Ruzievna	
Tashkent Economy – Locomotive of the Country's Economy	274
Akramova Aziza Abduvohidovna, Maqsudov Bunyod Abdusamadovich	
O'zbekiston Respublikasida ishbilarmonlik turizmining tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari.....	278
Musayeva Shoirazimovna, Usmonova Dilfuza Ilhomovna	
Mintaqalar iqtisodiyotining barqaror o'sishini ta'minlashda investitsiyalardan samarali foydalanish mezonlari va ularni hisoblash usullari	284
Norqobilov Nusrat Norsaitovich	
Marketing strategiyasi: raqobatchilik sharoitida tadbirkorlik faoliyatini yuritishning rivojlantirilishi	288
Kutbitdinova Moxigul Inoyatovna, Matrizayeva Dilaram Yusubayevna	
Mahalliy budjetlar mablag'laridan samarali foydalanishni ta'minlashning eng asosiy istiqbolli yo'nalishi	295
S. Y. Ismoilova	
Atrof-muhitga zararsiz, tabiiy tarkibli korroziya ingibitorlari turlarini tahlil qilish	300
Qurbonova Firuza Solexovna	
Oliy ta'lim muassasalarida xarajatlar smetalari ijrosi hisobini yuritish tartibi	306
AbdulAziz Norqo'chqorov Ziyadullayevich	
Tijorat banklarining investitsion faoliyati samaradorligi va uni rivojlantirish yo'llari	312
Olimova Nodira Xamrakulovna	
Baholangan majburiyatlar hisobini takomillashtirish	324
Ochilov Farxodjon Shavkatjon o'g'li	
Qurilish-pudrat tashkilotlarida auditorlik tekshiruvda faoliyat uzluksizligini baholash.....	331
Tulovov Erkinjon To'liqin o'g'li	
Основные направления развития инвестиционной деятельности предприятий.....	335
Махкамова Надира Саидмуратовна	
Milliy statistika axborot tizimlarining funksional jihatlari va o'ziga xos xususiyatlarining tahlili	340
Otajonova Gulhayo Maqsud qizi	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik faoliyatini boshqarish axborot tizimini modellashtirish	345
Xudoyorov Laziz Niyozovich, Ergashova Nargiza Boboxonovna	
Mamlakatimizda aksiz to'lanadigan tovarlarni soliqqa tortish usullari	351
Alimardonov Muxammadi Ibragimovich, Qarshiyev Daniyar Eshpulatovich	
Iqtisodiy rivojlanish sharoitida investitsiya loyihalarini jalb qilgan mablag'lar orqali moliyalashtirishning zarurligi.....	357
Amonova Dilafroz O'tkurovna	
To'lov tashkilotlarini tashkil etishda xatarlarni boshqarish	362
Axmedov Miraziz Alisherovich	
Korxonada inson kapitalini rivojlantirish tizimi va konsepsiyasini takomillashtirish imkoniyatlari	367
Hamrokulov M. O.	

Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida kichik sanoat zonalarini faoliyatining zarurligi va iqtisodiy-huquqiy maqomi.....	375
Shodmonqulov Kamoliddin Murodilloevich	
Bank tizimida marketing faoliyati orqali yangi innovatsion xizmatlarni joriy etishning zamonaviy holati.....	379
Raxmatov Temur Sotiboldiyevich	
Экономическая сущность инновационной деятельности в банковском секторе	388
Шадиева Дилдора Хамидовна	
Yengil sanoat taraqqiyotining xitoy tajribasi va undan o'zbekistonda foydalanish imkoniyatlari	392
Jumaniyazova Feruza Rajabovna	
Tut parvonasi zararkunandasining biologik tarqalishi va zararini oldini olish choralari.....	402
Oybek Toshtemirovich Karimov	
Ijtimoiy adolat va ayollar huquqlari: kasbiy kamsitish	406
Iminova Nargizaxon Akramovna	
Ishsizlik nafaqalari tayinlash va xalqaro tajriba.....	412
Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	
Takroriy ekinlar urug'ini to'g'ridan-to'g'ri nol ishlov berish orqali ekadigan qurilmaga tushadigan yuklamaning nazariy tadqiqoti.....	418
Abdullayev Baxodirjon Valijon o'g'li	
Banklarida jinoiy faoliyatdan olingan daromadlarni legallashtirishga qarshi kurashish tizimining roli.....	422
Abdullayeva Dildora Qudratovna	
Biologik aktivlar hisobini moliyaviy hisobotning xalqaro standartari asosida tashkil etishning uslubiy jihatlari	425
Adxamov Samariddin	
Barqaror iqtisodiy o'sishga erishishda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarning ahamiyati.....	430
Asqarova Mavluda Turabovna, Otajonova Charosxon Polvonquli qizi	
Ilmiy-innovatsion iqtisodiyotda suv xo'jaligini rivojlantirish muammolari, yechimlar va natijalar: fundamental asosda.....	435
Babadjanov Abdirashid Musayevich	
Budjet tashkilotlarida buxgalteriya hisobini yuritishning milliy va xalqaro standartlari.....	441
Maxamadaliyeva Mahliyoqon Maxamadmurod qizi	
Tijorat banklari aktivlari va ularni samarali boshqarish nazariy asoslari.....	448
Masharipov Maxmud Bekturdiyevich	
Tijorat banklarning moliyaviy faoliyatida yuzaga keladigan xavf-xatar va uning mohiyati	453
Rashidov Raximjon Iskandarovich, Abduraxmonov Anvar Akbar o'g'li	
Kichik sanoat zonalarini barpo etish va rivojlantirish omillari va hozirgi holatining tahlili	459
Samijonov Musobek G'ayratjon o'g'li	
Moliyaviy menejment tizimi samaradorligini oshirishda raqamli marketing strategiyasidan foydalanish	466
Sobirjonov Sanjar Sobirjonovich	
O'zbekiston Respublikasi moliyaviy tizimida byudjetdan tashqari jamg'armalarning ahamiyati va o'rni.....	473
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Babanazarova Gulzar Ziuatdinovna, Ajibayeva Raiya Maxsudovna	
Aholi daromadlarini oshirishda asalarichilikning o'rni	479
Xudayarova Zuxra Yuldashevna	
Цифровые и традиционные методы сбора информации в маркетинговых исследованиях: сравнительный анализ.....	482
Бекназова Комилахон Миркамол кизи	
Tijorat banklari faoliyatida iqtisodiy risklar va ularni nazariy asoslari.....	490
Burxonov Asliddin Asqar o'g'li	
Biznes tuzilmalarini diversifikatsiya qilish modellari va usullari hamda innovatsion rivojlanish strategiyalarining qiyosiy tavsifi.....	497
Matyoqubova Dilfuza Olimboyevna	

Тенденции развития пищевой промышленности Узбекистана.....	503
Назарова Раъно Рустамовна, Нигматуллаева Гульчехра Нуруллаевна	
Soliq-bojxona siyosatining dolzarb masalalari va ularni takomillashtirish yo'nalishlari.....	509
Usmonov Kaxramonjon Akbaraliyevich	
Статистический анализ факторов, влияющих на бренд молока и молочных продуктов в Узбекистане	513
Холдарова Фариза Тухтабаевна	
Правовое регулирование рынка цифровых активов и криптовалют.....	519
Якубова Ш. Ш., Рашидов Рахимжон Искандарович	
Efficiency of Internal Audit Service and Report Improvement: Control of Sanatorium-Wellness Institution	528
Shafkarov Fahriddin Khudaiberdievich	
Development of Digital TV Services in the Conditions of Digitalization of the Economy.....	534
Farhad Karimov	
Kichik biznes faoliyatida muhim muvaffaqiyat omillarini belgilashning ahamiyati va ularni baholash.....	538
Kabulova Nurg'o'zal Umirbek qizi	
Barqaror iqtisodiy o'sishni ekonometrik tadqiq etish.....	541
Muminova Maxbuba Abduvafayevna	
Korxonaning moliyaviy-xo'jalik faoliyati ko'rsatkichlarini baholash.....	548
Musurmonova Mahbuba Omonovna	
Tadbirkorlik subyektlari tashqi savdo faoliyatini ichki tartibga solishni takomillashtirishning ayrim jihatlari..	552
To'rayev Nurbek Muxammadovich	
Temir yo'l transportida xizmat ko'rsatish jarayonini rivojlantirishning retseptiv tahlili.....	557
Raxmonov G'ayrat Ismatulloyevich	
Strategik boshqaruv hisobi va uning uslubiyotini takomillashtirish masalalari.....	562
Sharipova Shoxida Abdinabiyeвна	
O'zbekiston Respublikasida "yashil" iqtisodiyotni qo'llab-quvvatlashning iqtisodiy mexanizmlari.....	567
Shodmonov Ruslan G'olib o'g'li	
Institutsional investorlar faoliyatini tashkil etishning kontseptual jihatlari	574
Sultanov Maxmud Axmedovich	
Tijorat banklari foydasini soliqqa tortishning ayrim me'yoriy-huquqiy asoslari	578
Turanov M. Sh.	
O'zbekiston Respublikasi iqtisodiyotining rivojlanishida tijorat banklarining o'rni.....	586
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Babanazarova Gulzar Ziuatdinovna, Zubaydullayeva Zulayxo Karimovna, Kaxarova Dildora Erkinovna	
O'zbekistonda tayyor kiyimlar bozori ko'lamini oshirishda marketing strategiyalarining samaradorligi.....	596
Urazov Mansur Musurmanovich	
Yevropaga barqaror eksport va qishloq xo'jaligida yashil rivojlanish uchun	
Mosh bozori strategiyalarining ta'sirini baholash	599
Valiyeva Aziza Anvar qizi	
Rangli tasvirlarga raqamli ishlov berish jarayonlarini paralellashtirish	605
Xidirova Barchinoy Ilxomovna	
Korxonalarda ishchi personal ehtiyojlarini motivatsiyaga ta'siri	610
Aripov Oybek Abdullayevich, Axmedov Muzaffar Shokirjonovich	
Цифровые и традиционные методы сбора информации в	
маркетинговых исследованиях: сравнительный анализ	615
Бекназова Комилахон Миркамол кизи	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari.....	623
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Positioning Textile Products in Competitive Strategy	626
Икрамова Нодира Бурхон кизи	

Sanoatni tarkibiy o'zgarishlar asosida maqbullashtirish va samaradorlik ko'rsatkichlarini prognozlash.....	631
Kasimov Azamat Abdukarimovich	
O'zbekiston Respublikasi budgetini shakllanishida egri soliqlarni undirishning fiskal samaradorligi	638
Abdulxayeva Shahnoza Muxammadiyevna	
To'qimachilik klasterlari eksport salohiyatini boshqarish masalalari.....	645
Mamasoliyev G'ayratbek Maxamadyusupovich	
Влияние плодородности почвы на урожайность хлопчатника в хлопково-текстильных кластерах Республики Каракалпакстан	650
Сагиева Молдир Оразбай кизи	

INSTITUTIONAL INVESTORLAR FAOLIYATINI TASHKIL ETISHNING KONTSEPTUAL JIHATLARI

Sultanov Maxmud Axmedovich

TDIU To'rtko'l fakulteti,

“Mutaxassislik, ijtimoiy gumanitar va aniq fanlar” kafedrası dotsenti

Annotatsiya: Maqolada institutsional investorlarning turlari va ular faoliyatini tashkil etishning konseptual jihatlarini xorijiy olimlar xulosalari negizida tizimli ravishda tahlil qilingan. Shuningdek, institutsional investorlar hisoblangan sug'urta kompaniyasi, pay fondlari va investitsiya trastlari kabi investitsiyalash institutlari faoliyatining farqli, strategik hamda uzoq muddatli yondashuvga asoslangan konseptual jihatlariga alohida e'tibor qaratilgan.

Kalit so'zlar: institutsional investorlar, pensiya jamg'armalari, sug'urta kompaniyasi, suveren fondlar, strategik aktivlarni taqsimlash, markaziy banklar, IPS, ESP, ekspertiza.

Abstract: The article systematically analyzes the types of institutional investors and conceptual aspects of organizing their activities based on the findings of foreign scientists. Special attention is also given to various strategic and conceptual aspects of investment institutions considered by institutional investors, such as insurance companies, mutual funds and investment trusts, based on a long-term approach.

Key words: institutional investors, pension funds, insurance companies, sovereign wealth funds, strategic asset allocations, central banks, IPS, ESP, expertise.

Аннотация: В статье систематически анализированы типы институциональных инвесторов и концептуальные аспекты организации их деятельности на основе выводов зарубежных ученых. Особое внимание также уделяется различным стратегическим и концептуальным аспектам инвестиционных институтов, которые считаются институциональными инвесторами, таких как страховые компании, взаимные фонды и инвестиционные трасты, на основе долгосрочного подхода.

Ключевые слова: институциональные инвесторы, пенсионные фонды, страховые компании, суверенные фонды, распределения стратегических активов, центральные банки, IPS, ESP, экспертиза.

KIRISH

Institutsional investorlar taraqqiyoti aholi omonatlari va jamg'armalarini qimmatli qog'ozlarga uzoq muddatli investitsiyalash maqsadlari uchun jamlashga, shu orqali iqtisodiyot real sektori korxonalarida ishlab chiqarish resurslarini yangilash va ko'paytirishga xizmat qiladi. O'zbekiston qimmatli qog'ozlar bozorida yetarli malaka va ko'nikmalari kamligi tufayli, investitsion qaror qabul qilish va mablag'larni boshqarishda professional mutaxassislar sanalgan investitsion vositachilar, jumladan, institutsional investorlarga bo'lgan zarurat yuzaga kelgan.

Fond bozori rivojlangan xorijiy davlatlarda bunday investitsion vositachilar, investorlar va aholining keng qatlamini qimmatli qog'ozlar bozoriga kirishiga imkoniyat yaratib, jamg'armalarni shakllantirish, ularni ko'paytirishga muqobil imkoniyatlar yaratish, investitsiyalar diversifikatsiyasi va investitsiya portfelini boshqarish kabi funktsiyalarni samarali bajaradi. Bunday institutsional investorlar respublikamizda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar jarayonida ya'ni iqtisodiyotda raqobat muhitini shakllantirish uchun davlat ulushini kamaytirishga qaratilgan muhim tadbirlar, ya'ni “O'zbekiston–2030” strategiyasi doirasida “Mamlakatimizning investitsiyaviy jozibadorligini yanada oshirish va qimmatli qog'ozlar bozorini jadal rivojlantirish” maqsadida “xususiy lashtirilayotgan davlat aktivlari to'g'risida taqdimot materiallarini tayyorlash”^[1]da faol qatnashish orqali moliya sektorini rivojlantirishga, pirovardida milliy fond bozorimizning halqaro moliya institutlari bilan integratsiyalashuvda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bois, mamlakatimizda faoliyat yuritayotgan institutsional investorlar faoliyatini tashkil etishning kontseptual jihatlarini takomillashtirish davr talabi hisoblanadi.

Adabiyotlar sharxi. Bugungi kunda moliya bozori orqali aholi ixtiyorida saqlanayotgan mablag'larni jalb qilishda mamlakatimizdagi faoliyat yuritayotgan institutsional investorlar turlari va ular faoliyatini tashkil etish-

ning kontseptual jihatlarini takomillashtirishda xorijiy olimlarning tadqiqotlari muhim ahamiyatga ega. Institut-sional investorlar faoliyatini tashkil etishning kontseptual jihatlarini ko'p qirralidir. Xorijlik olimlar S. Fillinger va R. Tomas^[2] tomonidan olib borilgan tadqiqotlar shaxsiy investitsiya portfellarini boshqarishda va korporatsiyalarda agentlik xarajatlarini kamaytirishda institutsional investorlarning rolini ta'kidlaydi. Gond va Piani institutsional investorlarning korporatsiyalarga jamoaviy jalb qilish orqali qanday ta'sir qilishini tahlil qilib, mas'uliyatli investitsiya tamoyillari tashabbusi kabi tashkiliy platformalarning muhimligini ta'kidlagan^[3]. Yevropalik iqtisodchi olim Foleyning fikricha institutsional investorlar faoliyatini tashkil etishda tartibga solish va liberallashtirish natijasida moliyaviy institutlar uchun bozor chegaralarining yemirilishi, bu raqobatning kuchayishiga va xizmatlarning diversifikatsiyasiga olib kelishini muhokama qiladi^[4].

Mamlaktimizda institutsional investorlar turlari va ular faoliyatini tashkil etishning kontseptual jihatlarini takomillashtirishga doir tadqiqotlarning kamligi, milliy qimmatli qog'ozlar (fond) bozorining talab darajasida rivojlanmaganligi hamda mahalliy olimlar tomonidan bu sohada ilmiy izlanishlarning olib borish sust kechishi bilan izohlanadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqotda Institut-sional investorlar samaradorlik ko'rsatkichlarini prognozlash bo'yicha empirik tadqiqotlar hamda nazariy qarashlar o'rganilgan. Tadqiqotda empirik va nazariy jihatdan tahlil va sintez, deduksiya va induksiya, jadval, grafik, ekonometrik modellashirish usullaridan, shuningdek mavzuga oid mahalliy va xorijiy olimlar ishlaridan foydalanilgan.

TAHLIL VA NATIJALAR MUHOKAMASI

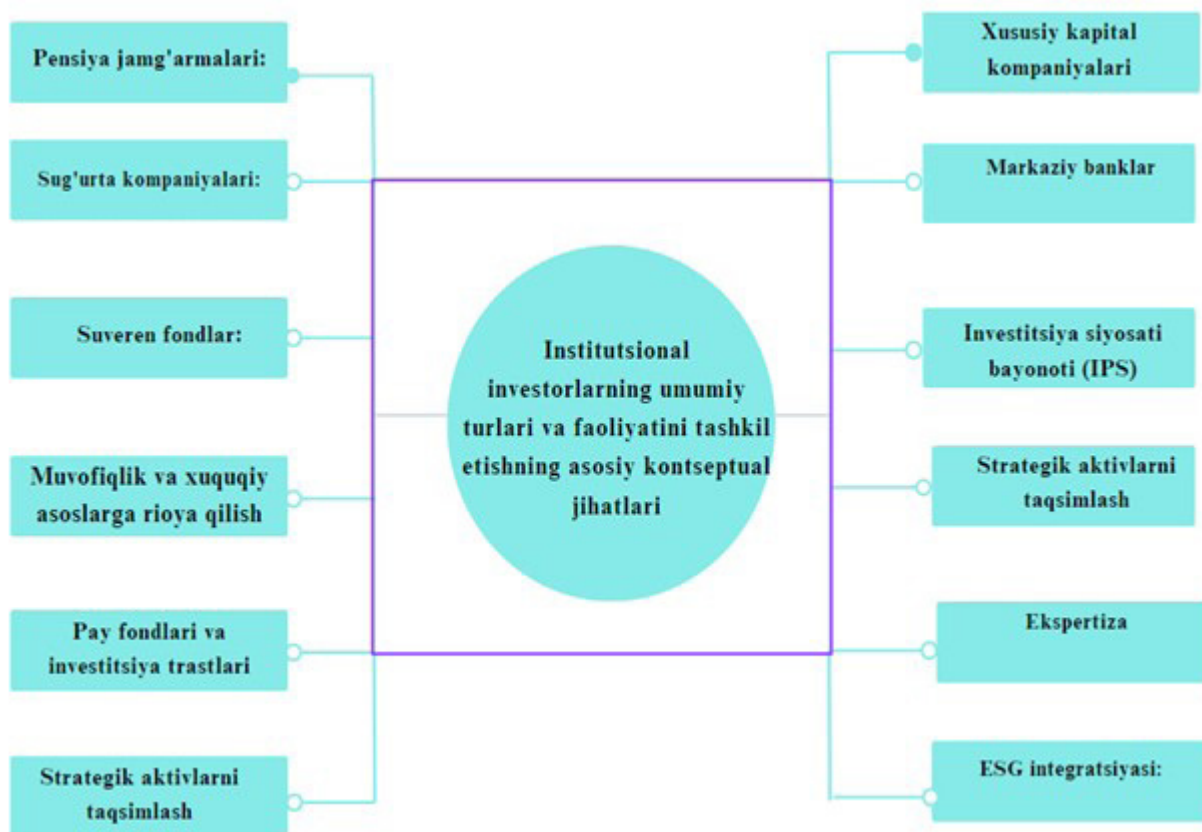
Institutsional investorlar faoliyatini tashkil etish va investitsiya portfellarini samarali boshqarishni ta'minlash turli jarayonlar, strategiyalar va mulohazalarni o'z ichiga oladi. Pensiya jamg'armalari, sug'urta kompaniyalari, suveren fondlar va aktivlarni boshqarish kompaniyalari kabi institutsional investorlar global moliyaviy jarayonlarida hal qiluvchi rol o'ynaydi. Chet el ilmiy nashrlarida xorijiy olimlar tomonidan institutsional investorlar faoliyatini tashkil etish bo'yicha tadqiqot natijalarida ko'plab mulohaza va tavsiyalar berilgan. Jumladan: R. Callis va C. Jordan fikriga ko'ra "korporativ tuzilmalar jamoat manfaatlariga ega bo'lgan xususiy shaxslar bo'lib, ularning ahamiyati global miqyosida e'tirof etilgan"^[5]. N. P. Kuznetsovaning jamoasi esa, "institut-sional investorlar barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish va "yashil" iqtisodiyotga o'tishning asosiy ishtirokchilari hisoblanadi" – degan fikrga kelishgan^[7]. M., Kaldowski va T. Jewartowski Polsha davlati moliya bozori xususiyatlarini inobatga olgan holda "institut-sional investorlar jahon bozorlarida, shu jumladan rivojlanib borayotgan Varshava fond birjasida ham sezilarli ishtirokiga ega hamda ularning uzoq muddatga egalik qilishi kompaniyalarning to'lov siyosatiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi"^[8] – degan xulosaga kelishgan. T. J. Chemmanur, G. Hu va K. Wei lar "institut-sional investorlar korporatsiyalarning asosiy aktsiyadorlari bo'lib, korporativ moliyalashtirishning turli jihatlariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi"^[9] - deb hisoblashgan. Shu bilan birga V. Miletić va D. Simić "ular qimmatli qog'ozlarga qo'ygan mablag'lari orqali moliya bozori va milliy iqtisodiyotning rivojlanishiga ulkan hissa qo'shadi"^[10] - deb institutsional investorlar faoliyatining asosiy maqsadiga urg'u berishgan.

Shunday ekan, institutsional investorlarning xususiyatli jihatlarini, ularning investitsiya maqsadlariga va tashkiliy tuzilmalarga ega bo'lgan turli xil sub'ektlar guruhini o'z ichiga olishidadir. Shu bois, investitsiyalarni samarali boshqarish uchun institutsional investorlar turlari va faoliyatini tashkil etishning asosiy kontseptual jihatlarini tushunish muhim ahamiyat kasb etadi. (1-rasmga qarang).

Jahon moliya bozorida milliy iqtisodiyotining rivojlanish darajasidan kelib chiqib institutsional investorlar quyidagi turlar va toifalariga bo'linishi hamda faoliyatini tashkil etishning asosiy konseptual jihatlarini farqlanishi mumkin.

Pensiya jamg'armalari institutsional investor sifatida taraqqiy etgan davlatlar, jumladan anglo-sakson davlatlari moliya bozorida keng tarqalgan bo'lib, barqaror investitsiya strategiyalariga va nafaqaxo'rlar oldidagi yuqori ishonchga ega strategik, uzoq muddatli yondashuvga rioya qiladigan kontseptual jihatlariga amal qiladi. Pensiya jamg'armasi vasiylari tomonidan ishonchli majburiyatlarni talqin qilish, ularning korporativ boshqaruv va ishtirok etishiga bo'lgan yondashuvlarini shakllantirib, boshqaruv kodeksini qo'llashning murakkabligidan dalolat beradi.

Sug'urta kompaniyalarga t'lluqli kontseptual jihatlar risklarni boshqarish, moliyaviy strategiyalar, normativ hujjatlarga rioya qilish va jamiyat mas'uliyatining murakkab o'zaro ta'sirini o'z ichiga oladi. Sug'urtaga doir me'yoriy xuquqiy asoslar va tegishli sud doktrinolari sug'urta qonunchiligining boshqaruv tamoyillari, siyosati, qadriyatlarini baholaydi va sug'urtani davlat siyosatining asosiy masalalari bilan bog'laydi. Sug'urta kompaniyalari ichki va tashqi ijtimoiy javobgarlik choralari orqali barqaror rivojlanish maqsadlariga erishishda muhim rol o'ynaydi va bu kompaniya hamda vajamiyat uchun ijobiy oqibatlarga olib keladi.

1-rasm: Institutsional investorlarning turlari va faoliyatini tashkil etishning asosiy kontseptual jihatlari¹

Suveren fondlar davlatga qarashli investitsiya fondlari bo'lib, ular davlat boyliklarini zaxiralar, ortiqcha daromadlar yoki tovar boyliklari hisobidan boshqaradi. Suveren fondlari valyuta zaxiralarini samarali boshqarish, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish, pensiya islohoti, makroiqtisodiy barqarorlashtirish va to'g'ridan to'g'ri investitsiyalar jalb qilish hisoblanadi. Suveren fondlari mablag'larini geografik va aktivlar sinflari bo'yicha ajratgan holda, asosiy e'tiborini xususiy kapitalni moliyalashtirishga qaratadi.

Muvofiqlik va huquqiy-me'yoriy hujjatlarga rioya qilish subyektlarning mas'uliyatli va axloqiy faoliyati uchun asosdir. Muvofiqlikka faol yondashuv xo'jalik subyektlari uchun juda muhimdir, chunki bu ularni nafaqat huquqiy va obro' e'tiborga oid tuzoqlardan himoya qiladi, balki o'z sohalarida axloqiy yetakchi ekanligini ham bildiradi. Muvofiqlikni boshqarish tizimlari tashkilotlarning huquqiy-me'yoriy talablarga javob berishini va o'z maqsadlariga erishishini ta'minlashda asosiy rol o'ynaydi.

Pay fondlari va investitsion trastlar investorlarga diversifikatsiya va professional boshqaruvga erishish uchun alohida imkoniyatlarni taidim etadi. Ushbu investitsiya vositachilari bir nechta investorlarning pullarini birlashtiradi va ularni qimmatli qog'ozlar portfeliga investitsiya qiladi.

Strategik aktivlarni taqsimlash riskni boshqarishda uzoq muddatli moliyaviy maqsadlarga erishish uchun portfel ichidagi aktivlar sinflarining optimal aralashmasini aniqlashni o'z ichiga oladi. Aktivlarni taqsimlashning ushbu strategik yondashuvi investorlar va portfel menejerlariga yaxshi muvozanatlangan, diversifikatsiyalangan portfollarni yaratishda rahbarlik qiluvchi asosiy tamoyillarga asoslanadi.

Xususiy kapital kompaniyalari investitsiyalarni boshqarishning boshqa shakllaridan ajralib turadigan dinamik va strategik asosda ishlaydi. Ushbu kompaniyalar ma'lum vaqt oralig'ida daromadlarni jamlash va likvidlikni oshirish, sotib olingan firmalarning soliqqa tortiladigan daromadlarini kamaytirish uchun leveredj xaridlardan foydalanadi. Xususiy kapitalning kontseptual jihatlar faol boshqaruv, qiymat yaratish, shu bilan birga uzoq muddatli muvaffaqiyatga erishish uchun kengroq iqtisodiyotga ta'siri hamda ular investitsiya kiritgan kompaniyalarning evolyutsiyasiga yordam beradi.

Markaziy bank faoliyatining kontseptual jihatlar ushbu institutlarning harakatlarini tartibga soladigan keng qamrovli asosni tashkil qiladi. Markaziy banklar inflyatsiya kutilmalarini ta'minlashda samarali ekanligi isbotlangan iqtisodiy istiqbolga oid noaniqlik haqidagi yangiliklarni e'lon qilishni o'z ichiga olgan keng qamrovli aloqa strategiyasini qabul qildi.

1 Muallif tomonidan mustaqil ishlab chiqilgan

Investitsiya siyosati bayonoti (IPS)ning konseptual jihatlari investitsiyalarni oqilona va intizomli boshqarishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Investitsiya siyosati bayonoti portfel nazariyasini portfelni boshqarish bilan bog'laydigan vosita bo'lib, investitsiya faoliyati bilan bog'liq ma'muriy qarorlarni qabul qilish uchun asos yaratadi. Unda portfel nazariyasi va aktivlar bahosining yangi g'oyalarini o'z ichiga olgan investitsiya qarorlarini ishlab chiqish va amalga oshirish tamoyillari va usullari ko'rsatilgan bo'ladi.

Strategik aktivlarni taqsimlash investorning moliyaviy maqsadlari, xavf-xatarlarga chidamliligi va uzoq muddatli istiqbolini hisobga olgan holda portfel yaratilishiga yaxlit yondashuvdir. Bu risk va foydani muvozanatlash uchun aktivlarning optimal aralashmasini aniqlashni o'zichiga oladi. Bunga turli yondashuvlar, jumladan klassik samarali bozor gipotezasi hamda matematik va kompyuter modellashtirishdan foydalanish orqali erishish mumkin.

Institutsional investorlar faoliyatini tashkil etishda ekspertizaning konseptual jihatlari ko'p qirralidir. Ushbu jihatlar shaxsiy investitsiya portfellarini boshqarishda va korporatsiyalarda agentlik xarajatlarini kamaytirishda institutsional investorlarning roli, institutsional investorlarning korporatsiyalarga jamoaviy jalb qilish orqali qanday ta'sir qilishini tahlil qilish va mas'uliyatli investitsiya tamoyillari tashabbusi kabi tashkiliy platformalarning muhimligini asoslaydilar.

Institutsional investorlar faoliyatini tashkil etishda ESG integratsiyasining konseptual jihatlari mas'uliyatli investitsiyalar uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Bu atrof-muhit, ijtimoiy va korporativ boshqaruv, kompaniya yoki biznesga investitsiyalarning barqarorligi hamda ijtimoiy ta'sirini baholashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu jihatlar orqali atrof-muhit, ijtimoiy va boshqaruv omillarining moliyaviy ko'rsatkichlar bilan o'zaro bog'liqligini tan olgan holda, institutsional investorlar ko'proq asosli qarorlar qabul qilishlari, risklarni boshqarish amaliyotini yaxshilashlari va barqaror, uzoq muddatli qiymat yaratishga hissa qo'shishlari mumkin.

XULOSA VA TAKLIFLLAR

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, institutsional investorlar faoliyatini muvaffaqiyatli tashkil etish va faoliyatini tashkil etishning konseptual jihatlari aniqlash orqali investitsiya samaradorligiga ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan turli omillar xo'jalik subyektlarining umumiy maqsad va vazifalariga muvofiqlashtirishga qaratilgan kompleks va moslashuvchan yondashuvni o'z ichiga oladi. Faoliyatini tashkil etishning konseptual jihatlarni takomillashtirishda quyidagi tavsiyalardan foydalanish mumkin:

1. Atrof-muhit, ijtimoiy va boshqaruv omillarining moliyaviy ko'rsatkichlar bilan o'zaro bog'liqligini tan olgan holda, institutsional investorlar ko'proq asosli qarorlar qabul qilishlari, risklarni boshqarish amaliyotini yaxshilashlari va barqaror, uzoq muddatli qiymat yaratishga hissa qo'shishlari lozim.
2. Investitsiya siyosati bayonoti (IPS) portfel nazariyasi va aktivlar bahosining yangi g'oyalarini o'z ichiga olgan investitsiya qarorlarini ishlab chiqish va amalga oshirish tamoyillarini ham o'z ichiga olishi kerak.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 21-fevraldagi PF-37-son "O'zbekiston – 2030" strategiyasini "Yoshlar va biznesni qo'llab-quvvatlash yili"da amalga oshirishga oid davlat dasturi to'g'risida"gi Farmoni.
2. Fillinger C. Exploring the Notions of Investment Expertise and Strategies :дис. – University of Gloucestershire, 2017.
3. Thomas R. S. The evolving role of institutional investors in corporate governance and corporate litigation //Vand. L. Rev. – 2008. – T. 61. – C. 299.
4. Gond J. P., Piani V. Enabling institutional investors' collective action: The role of the principles for responsible investment initiative //Business & Society. – 2013. – T. 52. – №. 1. – C. 64-104.
5. Foley B. J., Foley B. J. The Institutional Investors //Capital Markets. – 1991. – C. 174-195.
6. Callis R., Jordan C. Institutional investors: at the crossroads of intermediation and corporate governance //Research Handbook on Global Capital Markets Law. – Edward Elgar Publishing, 2023. – C. 286-300.
7. Kuznetsova N. P. Institutional Investors in the Green Transformation of Modern Financial Markets. Financial Engineering and Risk Management (2022) Clausius Scientific Press, Canada.
8. Kaldoniski M., Jewartowski T. 12 Institutional investor horizon and payout policies //Understanding the Polish Capital Market: From Emerging to Developed. – 2022. – T. 46. – №. 10. – C. 213.
9. Chemmanur T. J., Hu G., Wei K. C. John. The role of institutional investors in corporate and entrepreneurial finance // Journal of Corporate Finance. – 2021. – T. 66. – C. 101833.
10. Miletić V., Simić D.. Značaj institucionalnih investitora u razvoju finansijskog tržišta kao mjerodavnog pokazatelja razvijenosti nacionalne privrede //Zbornik radova EkonBiz. – 2018. – C. 236-246.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 5

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.